

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.11.47>

УДК 657.6:330.322:338.436

*Ю. С. Бездушна,
д. е. н., професор, завідувач відділу обліку та оподаткування,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5924-0805>*

*Т. М. Гнат'єва,
к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Одеський державний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6071-0889>*

*Г. В. Романюк,
аспірант відділу обліку та оподаткування,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-1424-853X>*

РОЛЬ АУДИТУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ДОВІРИ ІНВЕСТИТОРІВ ДО АГРАРНИХ КОМПАНІЙ

*Yu. Bezdushna
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Accounting
and Taxation, National Scientific Centre “Institute of Agrarian Economics”
T. Hnatieva,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and
Taxation, Odesa State Agrarian University
H. Romaniuk,
Postgraduate student,
National Scientific Centre «Institute of Agrarian Economics»*

THE ROLE OF GOING-CONCERN AUDIT IN BUILDING INVESTOR TRUST IN AGRIBUSINESS COMPANIES

У статті розкрито роль аудиту безперервності діяльності як ключового інструменту формування довіри інвесторів до аграрних компаній в умовах високої волатильності зовнішнього середовища та підвищених ризиків функціонування агробізнесу. Обґрунтовано, що підтвердження здатності підприємства продовжувати діяльність у довгостроковій перспективі є важливим індикатором фінансової стійкості, стратегічної надійності, платоспроможності та здатності компанії виконувати свої зобов'язання перед інвесторами, кредиторами і контрагентами. Доведено, що процедура аудиту безперервності діяльності посилює прозорість, мінімізує інформаційні асиметрії та знижує інвестиційні ризики, що є особливо актуальним для агросектору за умов воєнної агресії, логістичних обмежень, деструкції виробничих активів, нестабільності ринків збуту та високих трансакційних витрат. Визначено основні напрями підвищення ефективності аудиту безперервності діяльності аграрних компаній, що включають впровадження ризик-орієнтованих моделей оцінювання, застосування цифрових інструментів моніторингу фінансового стану, інтеграцію ESG-метрик та удосконалення нормативно-правового забезпечення. Результати дослідження підкреслюють, що якісно проведений аудит безперервності діяльності підвищує інвестиційну привабливість аграрних компаній, стимулює приплив капіталу та зміцнює їх конкурентні позиції на глобальних ринках.

The article reveals the role of going-concern audit as a key instrument for building investor trust in agribusiness companies under conditions of high external environment volatility and intensifying operational risks. It is substantiated that confirming a company's ability to continue operating in the long-term perspective serves as an important indicator of financial stability, strategic reliability, solvency, resilience of business models, and the ability of the enterprise to fulfil its economic obligations towards investors, creditors, and counterparties. The going-concern audit strengthens the reliability of financial reporting, prevents distortions

and manipulations of accounting data, and ensures informed managerial and investment decision-making. It is proven that the going-concern audit procedure reinforces transparency, reduces information asymmetry, supports disclosure quality, and significantly lowers investment risks, which in the case of the agricultural sector becomes exceptionally relevant under conditions of military aggression, price shocks, logistical constraints, destruction of production and storage infrastructure, instability of international supply chains, market uncertainty, and high transactional and compliance costs.

Special attention is paid to identifying priority directions for increasing the effectiveness of going-concern audit in agribusiness companies. Among them are: implementation of risk-based models of evaluating continuity threats, the use of modern digital and analytical tools for real-time monitoring of financial conditions and operational sustainability, strengthening the integration of ESG metrics into audit procedures, increasing stress-testing of capital structure and liquidity scenarios, as well as improvement of regulatory, institutional, and methodological support for going-concern assessment. The research results emphasize that a professionally conducted going-concern audit not only increases the investment attractiveness and creditworthiness of agribusiness companies, but also stimulates long-term capital inflow, facilitates institutional investor involvement, promotes corporate transparency standards, enhances resilience to external shocks, and strengthens competitive positions of Ukrainian agribusiness on global markets in the post-war reconstruction and recovery period.

Ключові слова: аудит безперервності діяльності; аграрні компанії; інвестиційна довіра; фінансова звітність; ризик-орієнтований аудит; інформаційна прозорість; інвестиційні ризики; агробізнес; довіра інвесторів; економічна діяльність підприємства.

Keywords: going-concern audit; agribusiness companies; investor confidence; financial reporting; risk-oriented audit; information transparency; investment risks; agribusiness; investor trust; economic activity of the enterprise.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах постійного посилення ризиків, нестабільності фінансових ринків, воєнних викликів та макроекономічних коливань проблема забезпечення безперервності діяльності аграрних підприємств набула особливої значущості. Аграрний сектор України відіграє системоутворюючу роль у функціонуванні національної економіки, забезпечуючи продовольчу безпеку, експортні надходження та формування бюджетних ресурсів. Однак підвищена турбулентність зовнішнього та внутрішнього середовища формує додаткові загрози з точки зору платоспроможності, стабільності операційних циклів, диверсифікації ринків збуту та здатності аграрних компаній виконувати свої економічні функції в довгостроковій перспективі.

У такому контексті зростає потреба інвесторів, кредиторів, фінансових установ та інших зовнішніх користувачів інформації у об'єктивних доказах реальної життєздатності бізнесу. Відсутність достовірних даних щодо перспектив продовження діяльності формує високу інформаційну асиметрію та стримує інвестиційні потоки в аграрний сектор. Саме тому аудит безперервності діяльності є важливим елементом механізму забезпечення довіри до аграрних підприємств, оскільки дозволяє ідентифікувати ризики, оцінити рівень фінансової стійкості та визначити здатність компанії функціонувати надалі з урахуванням існуючих обмежень і невизначеностей.

Аудиторська оцінка безперервності діяльності виступає ключовим фактором підвищення інвестиційної привабливості аграрних компаній, оскільки забезпечує прозорість інформаційного середовища, підвищує передбачуваність рішень менеджменту та мінімізує ризики недобросовісного розкриття фінансових результатів. Для інвесторів аудит виступає важливою гарантією не тільки достовірності фінансової звітності, але й стійкості бізнес-моделі підприємства, що є визначальним чинником при ухваленні рішень щодо вкладення капіталу в аграрний сектор.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел свідчить, що питання внутрішнього контролю, аудиту та оцінювання безперервності діяльності підприємств є об'єктом активних досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців. Українські дослідники С. А. Бурлан, Н. В. Каткова, Т. В. Мултанівська, М. С. Горяєва, Г. С. П'ятигорець, О. С. Копцюх, Г. Сиротюк та акцентують увагу на методичних аспектах аудиту, ролі внутрішнього контролю у забезпеченні ефективності управління та оцінці безперервності діяльності як ключового критерію стійкості бізнесу. Роботи Л. В. Гуцаленко, Г. С. П'ятигорця та О. С. Копцюха підкреслюють специфіку аудиту аграрних підприємств, зокрема необхідність врахування сезонності та ризикової природи біологічного виробництва. Міжнародні організації FAO, OECD, EBRD, The World Bank та KSE Institute у своїх аналітичних оглядах підкреслюють посилення ролі систем внутрішнього контролю та комплаєнсу для забезпечення інвестиційної привабливості агросектору України в умовах війни. Сукупність опрацьованих джерел дозволяє зробити висновок, що внутрішній контроль виступає стратегічним інструментом зміцнення стійкості, конкурентоспроможності та довгострокового розвитку агропідприємств.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – обґрунтувати роль аудиту безперервності діяльності у формуванні довіри інвесторів до аграрних компаній та визначити напрямки підвищення ефективності аудиторської оцінки здатності підприємств аграрного сектору продовжувати діяльність у умовах невизначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аудит безперервності діяльності передбачає перевірку того, чи коректно менеджмент оцінив можливість продовження функціонування підприємства у майбутньому та чи відображено ці оцінки у фінансовій звітності відповідно до вимог стандартів. Міжнародний стандарт аудиту 570 «Безперервність діяльності» визначає конкретні вимоги та відповідальність аудитора у цьому процесі. Відповідно до нього, керівництво компанії повинне надати документально підтверджену

оцінку здатності підприємства здійснювати діяльність щонайменше протягом 12 місяців після звітної дати, а аудитор – сформулювати незалежну професійну думку щодо обґрунтованості такого припущення. Тобто, аудитор аналізує, чи існують умови або фактори, які можуть поставити під сумнів подальшу життєдіяльність бізнесу, і чи належним чином ці ризики відображені у звітності.

Методичний інструментарій аудиту безперервності включає аналітичні процедури, тестування фінансових показників та оцінку ризиків, які можуть негативно вплинути на платоспроможність підприємства. Аналізу підлягають динаміка ліквідності, рентабельності, боргового навантаження, рух грошових потоків, наявність збитків протягом кількох звітних періодів, прострочених кредитних зобов'язань, судових спорів тощо. МСА 570 наводить перелік умов, які можуть бути ознаками суттєвої невизначеності, проте підкреслює необхідність оцінювання здатності менеджменту протидіяти негативним факторам. Тому аудитор не лише ідентифікує ризикові сигнали, але й аналізує плановані заходи керівництва щодо відновлення фінансової стійкості: залучення фінансування, реструктуризацію боргу, оптимізацію активів, диверсифікацію ринків збуту. Вітчизняні дослідники аудиту підкреслюють, що в умовах високої волатильності економічного середовища саме професійний скептицизм аудитора та критична оцінка прогнозів майбутніх грошових потоків є ключовими умовами достовірності аудиторського висновку [1].

Після завершення процедур аудитор робить професійне судження щодо наявності або відсутності суттєвих сумнівів у безперервності діяльності підприємства. Якщо достатніх доказів ризиковості немає – аудитор надає немодифіковану думку, що є позитивним сигналом для інвесторів. Якщо існує суттєва невизначеність, але менеджмент належним чином розкрив її у звітності, аудитор формує висновок із спеціальним роз'яснювальним параграфом. У випадку ж, коли керівництво неправомірно застосувало принцип безперервності діяльності або не розкрило інформацію про загрози,

аудитор зобов'язаний модифікувати думку. Отже, аудитор виконує важливу функцію незалежного підтвердження реалістичності та обґрунтованості припущення про можливість продовження діяльності, що, за позицією українських науковців, підвищує інформаційну безпеку користувачів фінансової звітності та зменшує інвестиційний ризик.

Аграрний бізнес характеризується низкою специфічних ризиків, які можуть поставити під загрозу принцип безперервності діяльності підприємства. Сільськогосподарські підприємства стикаються з комбінацією природних, економічних, регуляторних та інституційних загроз, що безпосередньо впливають на фінансову стійкість, платоспроможність та можливості довгострокового відтворення бізнесу. Науковці підкреслюють, що в умовах нестабільності зовнішнього середовища та зростання волатильності аграрний сектор є одним із найбільш чутливих до ризиків, що формують загрозу безперервності [2].

Основні групи ризиків включають природно-кліматичні ризики, сезонність виробництва та нерівномірність грошових потоків, залежність від державної підтримки, цінову волатильність ринків аграрної продукції, регуляторні зміни та воєнні загрози. Посухи, заморозки, повені та інші несприятливі погодні явища здатні різко зменшити урожайність і підірвати результативність виробництва. Сезонний характер доходів створює небезпеку тимчасової неплатоспроможності, залежність від бюджетних програм підсилює уразливість аграрних компаній до політичних рішень, а непередбачувані цінові коливання знижують стабільність прибутковості навіть при нормальній врожайності. Наявні й суттєві регуляторні ризики – зміни податкового режиму, фітосанітарних норм, умов експорту – що здатні спричинити додаткові витрати та втрати ринкових позицій. В умовах повномасштабної війни особливо масштабними стали ризики фізичної втрати активів, руйнування інфраструктури, втрати доступу до земельних ресурсів та логістичних маршрутів. Збройна агресія безпосередньо впливає на операційну здатність підприємств: сільськогосподарські угіддя опиняються

на лінії бойових дій або тимчасово окупованих територіях, поля можуть бути замінованими, техніка та зерносховища знищені або пошкоджені, а транспортні коридори - заблоковані чи зміщені у зв'язку зі зміною географії ризиків. Для аграрних компаній це означає не лише втрачені активи, а й неможливість здійснювати повний виробничий цикл - від посівної до збору та експорту продукції.

За даними Київської школи економіки та Світового банку, станом на 2024 рік сукупні прямі втрати агросектору від повномасштабної війни перевищили 10,3 млрд дол. США, з яких понад 30% припадають саме на знищення і пошкодження основних засобів та інфраструктури (елеваторів, складів, техніки, виробничих комплексів) [3]. Лише втрати посівних площ оцінюються більш ніж у 2,5 млн га, причому близько 1/3 цих земель є замінованими або тимчасово недоступними для обробітки. За оцінками експертів, понад 20% переробних потужностей агросектору зазнали прямих ушкоджень, а логістичні витрати для експортерів зросли у 3–5 разів порівняно з довоєнними показниками через зміну торговельно-транспортних маршрутів (річковий та наземний коридори замість морського) [4].

Крім того, у 2022–2023 рр. до 35% агропідприємств повідомили про тимчасову зупинку діяльності або часткове згортання операційних процесів через воєнні ризики, що відображено у даних FAO [5]. Такі тенденції свідчать, що ризики воєнного характеру не є короткостроковим шоком, а формують системну довгострокову загрозу безперервності діяльності аграрних підприємств. Це істотно впливає на аудиторські процедури: питання безперервності стає центральним у формуванні аудиторської думки та обов'язковим елементом прозорого розкриття ризиків у фінансовій звітності, що має ключове значення для інвесторів.

Крім прямого фізичного впливу війна формує і довготривалі негативні наслідки: зростання вартості страхування, ускладнення доступу до фінансування, подорожчання логістики, нестабільність постачань ресурсів, відтік та мобілізацію кадрів, зменшення інвестиційної активності

контрагентів. Усе це поглиблює ризики порушення безперервності діяльності та створює ситуацію, коли навіть економічно здорові підприємства можуть опинитися у стані критичної невизначеності.

Таким чином, воєнний чинник сьогодні є системним, комплексним та багаторівневим ризиком, який впливає на аграрний сектор значно сильніше, ніж звичайні циклічні чи ринкові коливання. Для аудиторів це означає необхідність особливої уваги до розкриття інформації про безперервність, аналізу стрес-сценаріїв та оцінки здатності підприємств відновити діяльність після руйнувань. Для інвесторів - це ключовий критерій оцінки рівня ризику та базовий індикатор життєздатності агробізнесу в довгостроковій перспективі.

У сучасних умовах воєнної економіки фактор довіри інвесторів стає ще більш критичним, оскільки інвестиційні рішення напряму залежать від оцінки ризику довгострокового існування бізнесу. Згідно з оцінками FAO та OECD (2024), понад 40% іноземних інвесторів, що розглядають український агросектор, у процесі due diligence першочергово звертають увагу саме на якість аудиторських висновків щодо безперервності діяльності [6]. Водночас, за результатами ринку private equity, у 2023–2024 роках інвестиційні фонди відхилили близько 27% угод в агросекторі саме через відсутність або низьку прозорість розкриття ризиків у частині безперервності у фінансовій звітності компаній. Це підтверджує, що аудит безперервності виконує роль фільтра довіри: компанії, які демонструють вищу ступінь інформаційної прозорості та вчасно розкривають ризики, мають суттєво вищу ймовірність доступу до капіталу.

Систематизація ризиків, що впливають на безперервність діяльності аграрних підприємств, є важливим елементом аналітичного інструментарію під час оцінки життєздатності бізнесу та формування незалежної аудиторської думки. Оскільки аграрний сектор характеризується високою чутливістю до зовнішніх та внутрішніх шоків, узагальнення ключових груп ризиків дозволяє сформулювати комплексне уявлення про фактори, здатні

порушити стабільність операційної діяльності та вплинути на фінансову стійкість підприємств (табл.1).

З аналізу даних таблиці 1 видно, що ризики безперервності аграрних підприємств є багатовимірними та мають як економічну, так і інституційно-операційну природу. Найбільш критичним є воєнно-геополітичний фактор, який у сучасних українських реаліях поєднує у собі руйнування інфраструктурних об'єктів, мінування угідь, проблеми із доступом до ринків та нестачу робочої сили - що створює прямі загрози можливості здійснення операційного циклу. Не менш значущими є природно-кліматичні ризики, які безпосередньо впливають на врожайність та якість, формуючи основу фінансового результату агробізнесу.

Таблиця 1. Основні ризики безперервності діяльності аграрних підприємств та їх вплив на фінансову стійкість

Група ризиків	Суть ризику	Потенційний вплив на підприємство	Приклади чинників / проявів
Природно-кліматичні	негативні погодні явища зменшують урожай та якість продукції	зниження обсягів виробництва і доходів, збитковість сезону	посухи, заморозки, град, надлишок опадів
Сезонність та нерівномірність грошових потоків	асинхронність між витратами протягом року та доходами після збору врожаю	дефіцит ліквідності, ризик прострочених платежів	посівна, закупівля ресурсів весною при відсутності доходів
Залежність від державної підтримки	коливання державних програм впливають на фінансові результати	загроза неплатоспроможності у разі зміни політики або скасування дотацій	зміна режиму ПДВ, скорочення бюджетних субсидій
Цінова волатильність агропродукції	непередбачувані зміни світових цін на с/г продукцію	зниження прибутковості, ризик збитковості навіть при нормальному врожаї	падіння світових цін на зерно, зміна біржових трендів
Регуляторні ризики	зміни норм, податкової політики та сертифікаційних вимог	додаткові витрати, збільшення собівартості, втрата ринків	нові екостандарти, зміни вимог експорту
Воєнні та геополітичні ризики	руйнування інфраструктури, мінування полів, зупинка логістики	втрата активів, переривання виробничого циклу, невизначеність майбутньої діяльності	окупація територій, руйнування елеваторів, мобілізація персоналу

Джерело: власна розробка автора

Сезонність та нерівномірність грошових потоків ускладнюють підтримання ліквідності, що вимагає якісного фінансового планування, використання кредитного мостового фінансування та застосування інструментів хеджування. Цінова волатильність та залежність від державної підтримки створюють додаткові зовнішні виклики, які не контролюються самими підприємствами, але здатні істотно змінювати їх фінансові результати. Регуляторні ризики формують інституційний контекст діяльності - зміна стандартів, режимів оподаткування та ринкових обмежень може вимагати від агрокомпаній значних адаптаційних витрат.

Таким чином, комплексний характер ризиків підтверджує, що система оцінки безперервності повинна бути інтегрованою, враховувати як фінансові показники, так і зовнішні операційні фактори. Для аудиторів врахування цих категорій ризиків є ключовим при формуванні обґрунтованої думки щодо можливості продовження діяльності підприємства, а для інвесторів - основою оцінки довгострокової стійкості та стратегічної привабливості аграрного бізнесу.

Вплив аудиту безперервності на формування довіри інвесторів є надзвичайно значущим, оскільки він безпосередньо пов'язаний з оцінкою стійкості бізнесу та надійності інформації про його майбутні перспективи. Аудиторська перевірка здатності підприємства продовжувати діяльність виступає гарантією того, що у фінансовій звітності коректно відображено фінансовий стан, ризики та потенціал розвитку компанії. Якщо аудитор підтверджує, що фінансова звітність складена із дотриманням принципу безперервності діяльності, інвестори сприймають це як підтвердження відсутності критичних прихованих загроз та оцінюють підприємство як надійну інвестиційну ціль. Науковці відзначають, що аудит безперервності зменшує інформаційну асиметрію між компанією та зовнішніми стейкхолдерами, що є одним із ключових чинників підвищення довіри на фінансовому ринку [7].

Важливою є і роль змісту аудиторського висновку: наявність у ньому розділу щодо суттєвих невизначеностей дає інвесторам можливість своєчасно оцінити ризики та відповідно скоригувати свої рішення. Таким чином, навіть негативні сигнали у вигляді застережень, як підкреслюють дослідники корпоративної прозорості, підвищують якість інвестиційної інформації, адже зменшують ймовірність небажаних «ефектів раптовості» у випадку дестабілізації діяльності підприємства. Тобто, аудит не лише підтверджує фінансову стабільність у поточний момент, а й створює додатковий захист для інвестора, забезпечуючи більшу передбачуваність майбутніх результатів бізнесу.

Окремим фактором впливу на довіру є репутаційний ефект. Наявність незалежного аудиту, виконаного відповідно до міжнародних стандартів, підсилює імідж компанії на зовнішніх ринках капіталу та підвищує рівень її інвестиційної привабливості. Як зазначають українські економісти в умовах нестабільності аграрного середовища саме якісний аудит стає елементом інституційної гарантії для інвестора та сигналом про надійність бізнес-моделі [8]. Дослідження вказують, що компанії, які системно підтверджують безперервність діяльності через аудит, мають вищі шанси успішного залучення капіталу, оскільки інвестори розглядають такі підприємства як більш прогнозовані та керовані в довгостроковому вимірі [9].

Отже, аудит безперервності діяльності є важливим механізмом підвищення відкритості аграрних компаній, формування їх іміджу стабільного суб'єкта ринку та зростання довіри інвесторів, що у підсумку сприяє зміцненню фінансової стійкості галузі та розвитку інвестиційних процесів у аграрному секторі.

У міжнародній практиці оцінка безперервності діяльності розглядається як ключова складова корпоративної звітності та аудиту. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) встановлюють вимогу формувати звітність із виходом із принципу безперервності, а МСБО (IAS) 1 деталізує обов'язок менеджменту оцінювати здатність підприємства

продовжувати діяльність протягом наступних 12 місяців після звітної дати і розкривати суттєві невизначеності у примітках. МСА 570 «Going Concern» визначає алгоритм та процедури аудиторської перевірки даного припущення. Українські науковці наголошують, що принцип безперервності є не лише методологічною вимогою звітності, а й важливим елементом функціональної фінансової стійкості підприємства, що стає базою для інституційної довіри [10].

У практиці українських аграрних компаній можна знайти низку прикладів, коли аудитори включали спеціальні параграфи щодо суттєвої невизначеності. Крім випадку ТОВ «Глобіно Агро», аналогічні застереження були присутні у звітностях великих холдингів у молочному та зерновому сегменті, зокрема компаній, що втратили доступ до окремих елеваторних комплексів або територій вирощування у 2022–2023 роках. Аудитори вказували на критичні логістичні обмеження, втрату контрактних потужностей, руйнування інфраструктурних об'єктів або ризик неможливості здійснювати експорт через заблоковані порти. У низці випадків у висновках 2023 року міжнародні аудитори (KPMG, EY, Deloitte) окремо виокремлювали ризики мінування територій та обмежений доступ до сировинної бази як фактори, що ставлять під сумнів можливість продовження операційної діяльності.

Війна суттєво змінила характер аудиту безперервності. По суті, аудит цього елементу набув функцій кризового аналізу та прогнозного моделювання. Аудитори змушені тестувати сценарії виживання підприємств за умов часткової втрати активів, вимушеної релокації виробництва, втрати персоналу, зміни логістичних маршрутів, обмеження доступу до фінансування, підвищених витрат на енергоресурси та безпекові заходи. У 2022–2024 роках аудитори вимагали від агрокомпаній підтвердження можливості рефінансувати борги, проводили аналіз страхових покриттів, тестували чутливість до зсувів валют та світових цін, а також оцінювали

масштаби можливих втрачених вигод через неможливість використання частини земель.

Додатково зросла роль аудиту безперервності у верифікації підтримки міжнародних інституцій. Багато аграрних компаній отримували гранти, кредитні гарантії та форвардні програми від FAO, EBRD, IFC, USAID. Аудитори включають оцінку реалізації таких програм у перевірку безперервності, оскільки вони масштабу зменшують ризики ліквідності та стабілізують бізнес-модель у воєнних умовах.

Аналіз практики підтверджує зростання ваги висновків щодо безперервності. За даними Аудиторської палати України, частка аудиторських звітів з додатковими параграфами про суттєві невизначеності зросла з 11% у 2021 році до 38% у 2023 році, причому у агросекторі цей показник сягнув 46% через воєнні втрати, логістичні проблеми та ризики фізичної недоступності активів [11]. Це означає, що аудитори змушені все частіше розкривати фактори, які можуть поставити під сумнів безперервність діяльності. Паралельно з цим, зросла роль оцінки стрес-тестів бізнес-моделей агрокомпаній: за даними KSE Institute, у 2023 році 68% агропідприємств проводили stress-тестування своїх фінансових прогнозів, тоді як до війни ця частка становила лише 22% [12]. Аудитори, опираючись на ці аналітичні моделі, формують більш об'єктивну картину ризиків і дають інвесторам підстави робити реалістичні висновки щодо перспектив бізнесу.

Тобто, війна змінила акценти оцінки безперервності: якщо раніше центральними були фінансові та ринкові ризики, то зараз системними стали ризики фізичної доступності, логістики, безпеки, людського ресурсу та територіальної цілісності активів. Це зробило аудит безперервності одним з ключових інструментів зниження невизначеності для інвесторів, які в умовах воєнної економіки особливо уважно оцінюють реальну здатність аграрних компаній функціонувати та відновлюватися навіть при екстремальних зовнішніх чинниках.

Аудит безперервності діяльності виступає ключовим елементом забезпечення надійності фінансової звітності аграрних підприємств та одним із базових чинників формування інвестиційної довіри. У високоризикових умовах функціонування АПК якісний аудит виконує не лише функцію перевірки достовірності звітності, а й формується як інструмент превентивного антикризового управління, що дозволяє завчасно виявляти критичні загрози та вчасно реагувати на можливі ризики втрати стійкості бізнесу. Таким чином, інвестиції у прозорість, аудит і якісну звітність для аграрних компаній є не витратами, а формою стратегічного підвищення їхньої інвестиційної спроможності та конкурентної позиції на ринку капіталу.

Запропоновані рекомендації окреслюють практичні орієнтири для аграрних компаній щодо формування більш прогнозованого, стійкого та зрозумілого для інвесторів інформаційного середовища у контексті аудиту безперервності діяльності (табл.2). Вони охоплюють як внутрішні управлінські механізми (система оцінювання ризиків, прогнозування, адаптивність фінансової моделі), так і зовнішні аспекти прозорості (дотримання міжнародних стандартів, застосування best practice звітності, активна комунікація з аудиторами). У сукупності ці інструменти дозволяють зміцнити довіру інвесторів шляхом скорочення інформаційної асиметрії, підвищення прозорості та розвитку стратегічної керованості бізнесу.

Аналіз даних таблиці 2 свідчить, що для інвестора важливо не лише, чи існують загрози безперервності діяльності, а й наскільки ефективно керівництво компанії ними управляє. Найбільший ефект на формування довіри мають превентивні підходи – інтегрована система оцінки безперервності та застосування міжнародних стандартів. Це тому, що вони вбудовують у бізнес-процеси компанії системність, передбачуваність і стандартизований підхід до розкриття інформації, що дозволяє інвестору швидко інтерпретувати ризики та порівнювати компанію з іншими учасниками ринку.

Таблиця 2. Рекомендовані підходи аграрним компаніям щодо посилення інвестиційної довіри через аудит безперервності діяльності

Напрямок рекомендацій	Зміст заходів	Очікуваний ефект для інвестора
Інтегрована система оцінювання безперервності	постійний моніторинг ризиків, чутливості змін до зовнішніх чинників, оцінка фінансової стійкості та сценарне моделювання	зниження інформаційної асиметрії та прозорість ризикового профілю бізнесу
Прозорість та відповідність міжнародним стандартам	IFRS, ISA, повне і якісне розкриття ризиків, застосування best practice корпоративної звітності	підвищення репутації, розширення кола потенційних інвесторів
Партнерський формат взаємодії з аудитором	активне використання консультацій аудитора, реалізація рекомендацій щодо обліку, контролю, прогнозування	трансформація аудиту у фактор підвищення стійкості та керованості
Фінансова гнучкість та захист ризиків	наявність страхування, резервних кредитних ліній, диверсифікації фінансування	зменшення ймовірності раптових криз ліквідності та банкрутств

Джерело: власна розробка автора.

Не менш важливими є рекомендації, орієнтовані на організаційну взаємодію з аудиторами та посилення фінансової гнучкості. Вони фактично розширюють роль аудиту із постфактум контролю на партнерський формат співпраці у підвищенні життєстійкості бізнесу. Застосування таких підходів дає інвестору сигнал про наявність у компанії довгострокової стратегії управління ризиками та планів реагування на кризові події. Таким чином, впровадження наведених рекомендацій не лише сприяє отриманню якісного аудиторського висновку, але й формує репутаційні та стратегічні переваги аграрних компаній у конкуренції за капітал.

Запровадження вищезазначених підходів сприятиме підвищенню прогнозованості бізнес-моделі аграрного підприємства, що у свою чергу приводить до зростання довіри інституційних інвесторів, кредиторів і стратегічних партнерів. В умовах воєнної економіки, зовнішньої нестабільності та підвищених ризиків ліквідності агропідприємства, які демонструють високий рівень прозорості, структуроване управління ризиками та професійно організований аудит безперервності, сприймаються

ринком як найбільш перспективні та надійні для капіталовкладень. Таким чином, аудит безперервності діяльності набуває ролі не лише контролю, а й стратегічного механізму підвищення інвестиційної довіри та довгострокової стійкості аграрного бізнесу.

Варто підкреслити: безперервність діяльності – це фундамент довіри. Для аграрних компаній, що працюють у середовищі високої волатильності, непередбачуваних погодних циклів, логістичних шоків, геополітичних загроз та регуляторних змін, здатність залишатися операційно стійкими стає не просто елементом корпоративної культури, а ключовим активом і стратегічною умовою виживання. Підприємства, які демонструють стабільність у динаміці свого розвитку, своєчасно проходять незалежний аудит, відкрито комунікують інвесторам ризики та інструменти їх пом'якшення – формують принципово інший рівень довіри на ринку капіталу. Для інвестора важливо бачити не лише поточну прибутковість, а й наявність внутрішніх механізмів збереження життєздатності бізнесу у кризових сценаріях.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Якісний аудит, підсилений системністю антикризового менеджменту, фактично стає маркером зрілості та керованості підприємства: якщо бізнес не приховує ризиків, а наочно показує алгоритми реагування та управління ними, це створює відчуття прогнозованості та мінімізує інформаційну асиметрію. Аудиторський висновок у такому випадку виконує роль підтвердження, що декларована стійкість має реальне підґрунтя, а принцип безперервності – не формальність, а перевірений стан. Це чинить прямий вплив на рішення інституційних інвесторів, банків і стратегічних партнерів: компанії з високою інформаційною прозорістю мають нижчу премію за ризик, доступ до дешевшого фінансування, кращі умови кредитування та більше шансів залучити прями інвестиції.

У сучасних умовах турбулентності економіки та природно-кліматичних викликів, саме довіра стає для аграрного підприємства тим видом «не

матеріального капіталу», який дає можливість отримати реальний фінансовий ресурс для зростання та розширення виробництва. І саме там, де принцип безперервності підкріплений доказами, внутрішньою аналітикою, сценарним прогнозуванням та незалежним аудиторським контролем – виникає довіра. Таким чином, аграрний бізнес, який системно інвестує у прозорість та перевірку своєї операційної стійкості сьогодні – формує основу для конкурентної переваги, довгострокової стабільності та фінансової стійкості у майбутньому.

В умовах воєнних та макроекономічних шоків саме принцип безперервності діяльності стає критично важливим індикатором стійкості аграрного бізнесу. Українські агрокомпанії довели здатність працювати попри надзвичайно високий ризиковий фон: попри втрати, які на кінець 2024 року перевищили 10 млрд дол. США, агросектор продовжує забезпечувати понад 55% валютної виручки країни. Однак для інвесторів ключовим маркером є не лише факт продовження діяльності, а й те, наскільки ця діяльність є керованою, прогнозованою та підтвердженою незалежним аудитом. Саме тому аудит безперервності виступає не технічним формальним інструментом, а важливим елементом формування інвестиційної довіри та зміцнення репутаційного капіталу аграрних компаній. Чим вищий рівень прозорості, стандартизованості та професійності аудиту - тим вищий рівень довіри та доступу до капіталу.

Література

1. Бурлан С. А., Каткова Н. В. Аудит ефективності діяльності підприємства: методичний аспект. Проблеми економіки. 2015. № 1. С. 187-193.
2. Белкін І. В. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи розвитку. Наукові перспективи. 2024. № 4 (46). С. 484-498.
3. Kyiv School of Economics; The World Bank. Ukraine Recovery: Damage and Loss Needs Assessment (RDNA) Agriculture Sector Report. Київ: KSE Institute, 2024. 42 с.

4. FAO; EBRD. Ukrainian agrifood sector: Impact of the war and priority needs for recovery. Rome: FAO, 2023. 54 с.
5. FAO. The Impact of the War on Agriculture and Rural Livelihoods in Ukraine. FAO Rapid Assessment Report. Rome: FAO, 2023. 48 с.
6. FAO; OECD. Building Resilience and Reinvesting in Ukraine's Agrifood System: Policy Priorities for Recovery. Rome–Paris: FAO/OECD, 2024. 36 с.
7. Мултанівська Т. В., Горяєва М. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення аудиту безперервності діяльності. Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 16.
8. П'ятигорець Г. С., Копцюх О. С. Особливості проведення аудиту на сільськогосподарських підприємствах. Review of Transport Economics and Management. 2017. № 14. С. 52-57.
9. Гуцаленко Л. В., Альошин В. Є. Напрями діджиталізації аудиту безперервності діяльності підприємств – передумова підвищення його ефективності. Вісник економіки. ЗУНУ. 2024. № 2. С. 92-105
10. Гуцаленко Л. В., Альошин В. Є. Концептуальні засади принципу безперервності діяльності підприємств в умовах невизначеності. Економіка і управління бізнесом. 2023. Т 14. № 2. С. 5-20.
11. Аудиторська палата України. Звіт про стан аудиторської діяльності в Україні за 2023 рік. Київ: АПУ, 2024. 68 с.
12. Kyiv School of Economics. War and Agribusiness Resilience Survey: Financial Planning and Risk Management Practices of Ukrainian Agricultural Companies [Київ: KSE Institute, 2023. 27 с.

References

1. Burlan, S.A. and Katkova, N.V. (2015), “Audit of the efficiency of the enterprise: methodological aspect”, Problemy ekonomiky, vol. 1, pp. 187-193.
2. Bielkin, I.V. (2024), “The agricultural sector of Ukraine in conditions of war: problems and prospects for development”, Naukovi perspektyvy, vol. 4 (46), pp. 484-498.

3. Kyiv School of Economics; The World Bank (2024), Ukraine Recovery: Damage and Loss Needs Assessment (RDNA) Agriculture Sector Report, KSE Institute, Kyiv, Ukraine.
4. FAO; EBRD (2023), Ukrainian agrifood sector: Impact of the war and priority needs for recovery, FAO, Rome.
5. FAO (2023), The Impact of the War on Agriculture and Rural Livelihoods in Ukraine. FAO Rapid Assessment Report, FAO, Rome.
6. FAO; OECD (2024), Building Resilience and Reinvesting in Ukraine's Agrifood System: Policy Priorities for Recovery, FAO/OECD, Rome–Paris.
7. Multanivs'ka, T.V. and Horiaieva, M.S. (2017), “Information and analytical support for business continuity audits”, *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 16.
8. P'iatyhorets'm H.S. and Koptsiukhm O.S. (2017), “Features of auditing agricultural enterprises”, *Review of Transport Economics and Management*, vol. 14, pp. 52-57.
9. Gutsalenko, L. and Alyoshin, V. (2024), “Directions of digitalization of going concern audit – a prerequisite for its efficiency increase”, *Visnyk ekonomiky*, vol. 2, pp. 92-105.
10. Hutsalenko, L.V. and Al'oshyn, V.Ye. (2023), “Conceptual foundations of the going concern principle in conditions of uncertainty”, *Ekonomika i upravlinnia biznesom*, vol. 14, no. 2, pp. 5-20.
11. Audytors'ka palata Ukrainy (2024), *Zvit pro stan audytors'koi diial'nosti v Ukraini za 2023 rik* [Report on the state of auditing activity in Ukraine for 2023], APU, Kyiv, Ukraine.
12. Kyiv School of Economics (2023), War and Agribusiness Resilience Survey: Financial Planning and Risk Management Practices of Ukrainian Agricultural Companies, KSE Institute, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2025 р.